

Nikt nie wątpi w to, że komfort krów jest bardzo ważny i wpływa na wyniki produkcji mleka. Nieocenioną rolę odgrywa tu stan legowiska dla krów.

Przestrzeganie zasad dobrostanu zwierząt to podstawa w hodowli. Ograniczenie komfortu krów może bowiem powodować stres. Zewnętrznymi symptomami działania stresora u krów mlecznych są m.in. ograniczone ruchy, przyśpieszenie oddechu i tętna, zmniejszenie przeżuwania lub całkowite jego wstrzymanie, zmniejszenie łaknienia, zmniejszenie ilości i jakości produkowanego mleka oraz niechęć do leżenia.

Krowy muszą odpoczywać!

Krowy spędzają w pozycji leżącej od 12 do 14 godzin na dobę. Podczas leżenia odpoczywają i przeżuwają, co – jak wiadomo – jest bardzo ważnym dla ich zdrowia procesem. W czasie odpoczynku zwierzęta te odciążają kończyny, co zmniejsza ryzyko powstawania kulawizn. W czasie leżenia dochodzi również do zwiększenia przepływu krwi przez wymię. Jest to ważne, gdyż aby wyprodukować 1 kg mleka, przez gruczoł mlekowy musi przepłynąć ok. 400 l krwi.

W czasie leżenia dochodzi również do zwiększenia przepływu krwi przez wymię. Fot.

Josera

Komfortowe legowiska dla krów

Możliwości swobodnego kładzenia się i wstawania w oborach boksowych są uzależnione od wymiarów boksów, typów wygrodzień boksowych, a także od rodzaju i stanu ściółki. Krowy będą miały komfortowe warunki do leżenia i swobodnego wstawania, jeśli ściółka będzie czysta, sucha i miękka. Ponadto utrzymanie czystości ściółki jest kluczowe w profilaktyce mastitis i zachowaniu racic w zdrowiu.

W ściółce bowiem mnożą się mikroorganizmy środowiskowe, a niezachowanie higieny legowiska dla krów stwarza idealne warunki do zwiększenia się ich liczby. Ich mnożeniu sprzyjają wilgotna

ściółka, wysoka temperatura (powyżej 20°C) i odczyn podłoża lekko kwaśny (pH od 5,5 do 6,5). Aby ograniczyć rozwój bakterii środowiskowych, warto stosować preparat [Desan](#). Można go wykorzystywać na wszystkich powierzchniach płaskich w pojazdach do przewozu bydła i budynkach inwentarskich, w tym do głębokiej ściółki.

Krowy spędzają w pozycji leżącej od 12 do 14 godzin na dobę. Podczas leżenia odpoczywają i przeżuwiają, co – jak wiadomo – jest bardzo ważnym dla ich zdrowia procesem.

Jakie legowisko dla krów będzie najlepsze do wypoczynku?

W oborach wolnostanowiskowych z wydzielonymi boksami stosowane są systemy bezściółkowy lub ściółkowy. Boksy ściółkowe ze ściółką o grubości 15–25 cm, która wypełnia nieckę legowiska, są bardziej komfortowe dla krów niż rozwiązanie bezściółkowe z matami lub materacami legowiskowymi. Niemniej nakład pracy związanej z usuwaniem ściółki jest większy w porównaniu z czyszczeniem boksów bezściółkowych. Komfortowe legowiska dla krów, przeznaczone do odpoczynku, to takie, które dobrze izolują ciepło. Podana wcześniej grubość ściółki dobrze spełnia funkcję izolującą.

Rodzaje ściółek do legowisk dla krów

Ściółka ze słomy charakteryzuje się wysoką ciepłochłonnością i wysoką higroskopijnością (możliwością wchłaniania wilgoci). Jednakże stosowanie tylko tego materiału do ścielenia boksów oznacza duże jego zużycie. Materace słomiasto-obornikowe oraz słomiasto-wapienne

to rozwiązania, które ograniczą zużycie słomy. W przypadku tego drugiego rodzaju ściółki wykorzystanie związków wapnia daje działanie dezynfekujące, absorbujące amoniak i siarkowodór oraz alkalizujące podłoże. Badania Kaczora (2010) pokazują dodatkowo, że materac słomiasto-wapniowy ma niższą zawartość bakterii tlenowych z rodziny *Enterobacteriaceae* niż materac słomiasto-obornikowy.

Z kolei ściółka z separatu jest rozwiązaniem ekonomicznym. Wątpliwość może budzić jednak jakość higieniczna ściółki, która całkowicie pochodzi z gnojowicy. Niemniej badania pokazują, że liczba bakterii nie przekracza norm w tym zakresie.

Kolejnym rozwiązaniem jest ściółka z piasku. W ściółce tej mnoży się mniej mikroorganizmów niż w legowiskach ze ściółką organiczną. Używanie piasku wymaga jednak specyficznej logistyki usuwania ściółki – stosowania dodatkowego odstojnika i usuwania go co jakiś czas.

Jakie legowiska są najlepsze dla krów?

Na to pytanie nie ma jednoznacznej odpowiedzi. Dlaczego? Ponieważ wszystko zależy od możliwości hodowcy i systemu utrzymania krów. Jedno jest pewne: najlepsze legowisko dla krowy to takie, które jest skonstruowane zgodnie z normami dobrostanu bydła i jest regularnie czyszczone. Tylko taki stan sprzyja profilaktyce chorób, które przyczyniają się do strat ekonomicznych w gospodarstwie, a także zapewnia komfort zwierzętom.

Desan to naturalny, uniwersalny środek dezynfekujący do budynków gospodarskich w formie proszku do posypywania.
Fot. Josera

Dobra rada!

Usuwać regularnie odchody, wymieniaj rutynowo ściółkę. Stosuj bezpieczne, ekologiczne środki do zmniejszania liczby bakterii w ściółce, takie jak Desan. Obserwuj krowy i zwracaj uwagę, ile czasu spędzają na leżąc.

Źródła

- Kaczor A. (2010). Wpływ rodzaju podłoża w boksach legowiskowych na dobrostan krów i stan zdrowotny wymion.

Sprawozdanie końcowe tematu 4138.1. IZ PIB, Kraków-Balice, 30.

- Kaczor A. (2016). Wypoczynek krów w oborach wolnostanowiskowych boksowych. Część II. *Wiadomości Zootechniczne*, R. LIV, nr 4, 111-117.
- Kaczor A., Paschma J., Olszewski A., Paraponiak P. (2011). Wpływ rodzaju podłoża w boksach legowiskowych na komfort wypoczynku krów oraz poziom komórek somatycznych w mleku. *Roczniki Naukowe Zootechniki*, T. 38, z. 2, 245-255.
- Strzałkowska N., Markiewicz-Kęszycka M., Krzyżewski J., Bagnicka E., Lipińska P., Józwick A. (2014). Wpływ stresu na wydajność i jakość mleka oraz płodność wysoko wydajnych krów mlecznych. *Medycyna Weterynaryjna*, 70 (2), 84-89.